

ISTORIE

Paul Lindenberg, scriitor și jurnalist german, s-a născut la 11 noiembrie 1859 în Berlin, unde s-a și stins din viață la 31 decembrie 1943. Și-a început cariera jurnalistică în 1879, ca redactor la publicația *Neuer Görlitzer Anzeiger*. Din 1882 până în 1894 a fost redactor la prestigioasa revistă berlineză *Deutsche Rundschau*, apoi a devenit scriitor și publicist liber-profesionist. Cronicar asiduu al vieții berlineze, a scris o serie de volume despre capitala Reichului, iar din 1882 până la izbucnirea Primul Război Mondial a publicat săptămânal cunoscutele „*Berliner Stimmungsbilder*“, foiletoane ce erau tipărite în șaiszeci până la optzeci de gazete din Germania și de peste hotare. După mai multe peregrinări prin Europa, în preajma anului 1900 a întreprins o călătorie în jurul lumii, ajungând până în Africa, America și Asia. În 1905, Lindenberg a venit pentru prima oară în România, prilej cu care s-a documentat și a strâns materiale pentru biografia de față, publicată în 1906. În următorii zece ani, a revenit în România în repetate rânduri, revizuiind și actualizând textul biografiei în vederea unor noi ediții. Ultima dintre acestea, mult lărgită, cuprinzând două volume și adusă la nivelul anului 1914, avea să apară abia în 1923 – o amânare ce se explică prin declanșarea Marelui Război. Însă conflagrația mondială i-a dat lui Lindenberg ocazia de a se face remarcat și ca reporter de război: în august 1914, el a izbutit să transmită știrea despre victoria germanilor la Tannenberg cu câteva ore înaintea conducerii supreme a armatei germane. Cunoscut ca autor mai ales pentru volumele sale despre Berlin și pentru lucrările sale biografice și istorice – printre altele, *König Ferdinand von Bulgarien (Regele Ferdinand al Bulgariei)* sau *Das Buch der Kaiserin Auguste Viktoria (Cartea împărătesei Augusta Victoria)* –, Paul Lindenberg a mai scris literatură de călătorie – *Um die Erde in Wort und Bild (În jurul lumii, în cuvinte și imagini)* –, romane – *Fritz Vogelsang. Abenteuer eines deutschen Schiffsjungen in Kiautschou (Fritz Vogelsang. Aventurile unui ucenic de matelot la Kiao-Tchou)* – și memorialistică – *Es lohnte sich, gelebt zu haben. Erinnerungen (A meritat să viețuiesc. Amintiri)*.

PAUL LINDENBERG
REGELE
CAROL I
AL ROMÂNIEI

Traducere din germană de
Ion Nastasia

Ediția a II-a, revizuită

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Dan Flonta
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Andreea Niță
DTP: Andreea Dobreci, Dan Dulgheru

Tipărit la Real

König Karl von Rumänien
Von Paul Lindenberg
Berlin: Ferd. Dümmler's Verlagsbuchhandlung, 1906

© HUMANITAS, 2016, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Lindenberg, Paul
Regele Carol I al României / Paul Lindenberg; trad.: Ion Nastasia. –
Ed. a 2-a, rev. – București: Humanitas, 2016
ISBN 978-973-50-5291-1
I. Nastasia, Ion (trad.)
94(498)''18'' Carol I
929 Carol I

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382 / 0723 684 194

Cuprins

I Anii adolescenței și tinereții	7
II Evoluția României	34
III Prințul Carol de Hohenzollern ales principe al României	52
IV Călătoria spre România și sosirea la București . . .	68
V „Să ne ajutăm dară, români!“	92
VI Călătoria în căutarea miresei și căsătoria	115
VII Anii încercărilor	133
VIII Dezvoltarea internă a României	156
IX Izbucnirea războiului ruso-turc și declarația de independență a României	182
X Principele Carol – comandant suprem în fața Plevnei	211
XI România devine regat	250
XII România sub sceptrul regal	272
<i>Lucrări consultate</i>	<i>323</i>

I

Anii adolescenței și tinereții

Hohenzollernii – Hohenzollern-Sigmaringen – Prințul Carol de Hohenzollern – Bunicii și părinții – Copilăria prințului – Anul 1848 – Principele Karl Anton de Hohenzollern, caracterul său german și serviciile făcute Germaniei – Abdicarea – Prințul Carol la Dresda – Examenul de ofițer – La artileria de gardă – Tânărul prinț – Despărțirea de sora Stephanie – Principele Karl Anton prim-ministru – Serviciul militar și călătoriile prințului – Vizitele la Alger și Paris – În Regimentul 2 dragoni de gardă – Campania din 1864 – Ofițer de ordonanță pe lângă prințul moștenitor al Prusiei – O strânsă prietenie – Din nou la Berlin – Vine la rând anul 1866

Un neam de cavaleri neaoș germani este neamul Hohenzollernilor, al căror castel din moși-strămoși, străjuit de înalte și păduroase vârfuri alpine, veghează statornic și autoritar asupra unor întinderi mănoase și se constituie în imagine fidelă a acelor neînfricați și dârji eroi care timp de secole au domnit aici și care adesea, pentru împărat și imperiu, au tras din teacă sabie lucitoare, căci acel „Mereu un Zolre brav“ de pe blazonul lor însemna și „Mereu un brav german“.

Nu putem preciza locul unde s-au așezat primii nobili de Zollern; știm numai că este vorba de un neam vechi, respectabil, coborâtor probabil din dinastia ducală suabă a Burchardingilor, un neam ai cărui membri, în măsura în care li se pot identifica urmele, s-au remarcat mereu, la vreme de război și de pace, și dintre care foarte mulți au murit eroic pentru măreția vechiului imperiu german. Conform unor atestări

documentare, în anul 1061 existau doi conți de Zol-
lern, Burkardus și Wezilo. Spița celui de-al doilea s-a
stins de timpuriu; aceea a primului a dat multe vlă-
stare, care la rândul lor s-au perpetuat pe mai multe
linii. Reprezentantul uneia dintre acestea, al celei
francone, Friedrich III, a fost burgrav de Nürnberg și
astfel strămoș al dinastiei regale a Prusiei. Descen-
denții de pe cealaltă linie însă, de pe cea suabă, s-au
așezat pe „înaltul Zolre“, ridicând încă de la începutul
secolului al XI-lea o impunătoare cetate, din care nu
s-au păstrat, ce-i drept, decât puține lucruri în noua
construcție inițiată și zelos promovată de regele Frie-
drich Wilhelm IV. La 3 octombrie 1867, în prezența
regelui Wilhelm I, a prințului moștenitor și a prin-
cipelui Anton de Hohenzollern, precum și a multor
membri ai casei de Hohenzollern, a avut loc ceremonia
inaugurării. Un zbor semet și-a luat vultanul Zoller-
nilor, făcându-și cuib la Marea Baltică și la Marea
Nordului, iar un mândru vlăstar, principele Carol de
Hohenzollern, și-a croit gloriosul destin într-o țară
îndepărtată, în România. Împlinitu-s-a versetul dăl-
tuit deasupra porții cu vultur a castelului:

*De pe stâncă spre mare flutură al Zollernilor steag,
Și ale lui culori se-mbină și cu albastrul talazului
sărat.*

Acea linie suabă de care tocmai a fost vorba s-a
împărțit la rândul ei în două ramuri princiare, Hohen-
zollern-Hechingen și Hohenzollern-Sigmaringen, din-
tre care prima s-a stins, a doua însă cunoaște o cu atât
mai mare înflorire. Reședința acesteia din urmă a de-
venit intimul și evocatorul Sigmaringen, cu impună-
torul lui castel princiar din care a țâșnit întotdeauna
un bogat izvor de simțământ și avânt german. Pe niște

stânci enorme se înalță deasupra Dunării castelul, o strașnică și semeață construcție, lăsând să se vadă că ea nu a răsărit dintr-un plan unitar și că adesea, după intervale lungi, în care proprietarii au scos sabia întru apărarea gliei germane, au urmat perioade de elan creator; totul poartă pecetea autenticității și dreptății, a bravurii și bărbăției. Despre un neam viteaz dau de știre aceste creneluri și încăperi, dar și despre unul iubitor de artă; căci colecțiile de artă, de arme și de antichități de cea mai aleasă calitate au fost adunate cu profundă dragoste și cu mare pricepere în principal de către principele Karl Anton de Hohenzollern, decedat în 1885, și de către Leopold, fiul lui.

„Ce sălaș vechi e și acesta?“ se zice că a întrebat primul Napoleon când a dat cu ochii de îmbătrânitul castel Sigmaringen, și i s-ar fi răspuns: „Sire, acesta este cuibul vulturului negru.“ Ciudat zigzag al istoriei universale, căci strânse legături de rudenie s-au înfiripat mai târziu între această linie a Hohenzollernilor și familia lui Napoleon, iar Leopold, prințul moștenitor rezultat din această legătură, a devenit în 1870 cauza inocentă a izbucnirii războiului franco-german și a prăbușirii celui de-al doilea imperiu. Stephanie de Beauharnais, fiica adoptivă a primului împărat francez, a fost soția prințului elector Karl Ludwig Friedrich von Baden, ajuns mai târziu mare duce, iar fiica lor Josephine s-a măritat cu principele Karl Anton de Hohenzollern-Sigmaringen, cu care a avut căsnicia cea mai fericită ce se poate imagina. Din acest mariaj au rezultat patru fii, prinții Leopold, Carol, Anton și Friedrich, precum și două fiice, Stephanie și Marie.

Al doilea dintre acești fii, prințul Carol, s-a născut la 20 aprilie 1839 la Sigmaringen. Bunicul său, principele domnitor Karl, l-a botezat cu numele său, pe

care l-au purtat cei mai străluciți reprezentanți ai acestei case princiare. Mai exista pe atunci o rânduală patriarhală; principele Karl era un domnitor sever și veghea la o atent reglementată și strict definită disciplină de familie, precum și la respectarea etichetei de curte. Cu totul altă fire a avut fiul său, prințul moștenitor Karl Anton, care a înțeles spiritul epocii noi și i s-a conformat în toate privințele, atunci ca și mai târziu. El a fost un principe în înțelesul cel mai bun al cuvântului, un german integral, loial. Gândirea și simțirea, năzuințele și străduințele lui au țintit totdeauna patria cea mare, căreia el i-a făcut serviciile cele mai importante. În soția sa, Josephine, el și-a găsit o parteneră devotată, însuflețită ca și el de simțire autentic germană. „Blândă și delicată“, așa ne-o descriu cei care au cunoscut-o, „totdeauna plină de solitudine față de fiecare dintre cei dragi inimii ei, mereu tremurând pentru ei, de oricât de departe, mereu îngăduitoare îndată ce unul dintre copiii ei se făcea vinovat de ceva; profund evlavioasă, dar niciodată bigotă, impresiona prin dăruirea de sine și se făcea peste tot îndrăgită și stimată. Cu dragă inimă se subordona soțului ei și ridica spre el priviri încărcate de devotament feminin, în timp ce el căuta s-o apere și s-o protejeze aproape părintește.“ O gingășie feciorenică, o sfială grațioasă nu o părăseau niciodată, și până în anii ei târzii degaja un farmec aparte, prin care a câștigat inimile tuturor.

De această calitate era familia în care a crescut prințul Carol – o familie care i-a oferit modele luminoase pentru tot restul vieții. Bunicul serios, cumpătat, cu spiritul său gospodăresc și dragostea sa de ordine, tatăl cu viziunea scopului și conștiința datoriei, gân-

dind și acționând mereu în perspectivă, animat de un viu interes pentru arte și științe, mama grijulie, totdeauna preocupată de ai săi, cu profunda ei bunătate și sensibilitate. Era liniște și cumpătate în menajul princiar, iar petrecerile zgomotoase, frecvente la alte curți princiare, lipseau cu desăvârșire. Prințul Carol a fost un copil gîngăș; vioiciunea tinerească era atenuată de un anumit calm, care s-a manifestat de timpuriu în felul lui de a fi; delicat la chip și cu un fizic aproape ca de fată, cu păr închis la culoare și ușor ondulat, el s-a bucurat totuși de o sănătate robustă. Se zbunguia cu frații și surorile lui în exuberante jocuri tinerești, când zăbovind la Sigmaringen, când în castelele de vară, Inzighofen și Krauchenwies, sau în vizită la bunicile lui, la mai sus amintita Stephanie, la Umkirch lângă Freiburg im Breisgau, unde ea oferea cea mai amabilă ospitalitate, sau la Antonia Maria, la Weinburg, încântător așezata fermă elvețiană a bunicilor din partea tatălui. Această bunică, o prințesă născută Murat și nepoată a strălucitului mareșal și rege al Neapolelui, care a fost căsătorit cu sora mai tânără a primului Napoleon, era de asemenea de origine franceză. Încă de timpuriu, băiatul a manifestat un viu interes pentru frumusețile naturii, pe care le contempla în momente de reverie discretă și care îi produceau impresii mult mai bogate și mai puternice decât se întâmplă de regulă la copii. Educația sa, ca și cea a prințului Leopold, fratele lui cel mare, și a prințesei Stephanie, sora lui cea mare, precum și a prințului Anton, fratele lui cu doi ani mai tânăr, a fost încredințată unei bone franțuzoaice. Este vorba de *Mademoiselle* Picard, care a izbutit să câștige în mare măsură încrederea copiilor, cum s-a întâmplat de

altfel și cu consilierul Emele, care i-a inițiat pe prinți în elementele introductive ale științelor.

Valurile furtunoaselor evenimente de la 1848 s-au revărsat și asupra principatului Hohenzollernilor. La 28 august 1848, profund mâhnit de brusca răsturnare politică, principele Karl a renunțat la domnie în favoarea fiului său Karl Anton. Acesta, după ce și-a pus la adăpost familia, a reușit încă din toamna aceleiași an să strunească mișcarea insurecțională. Dar câteva luni mai târziu, în primăvara lui 1849, convulsiile s-au repetat, deoarece mișcarea din Baden s-a extins și asupra principatului Hohenzollern, care era lipsit de trupe. În aceste condiții, principele a socotit că este cel mai nimerit să-și trimită copiii în Elveția. Cu larga sa viziune politică, principele Karl Anton își dădea seama de neajunsurile pricinuite de anumite privilegii și tradiții de suveranitate caracteristice pentru fărâmițarea statală a Germaniei, situație contrastând puternic cu efervescența revoluționară generală a epocii noi. Absolut convins că restaurarea Germaniei nu poate veni decât de la Prusia, principele a pus în operă la 7 decembrie 1849 un plan îndelung nutrit și bine cumpănit: prin tratat de stat, el a cedat coroanei prusiene suveranitatea asupra principatului său, delegând trupele de jurământul pe care i-l depuseseră pe drapel. La acest important eveniment a fost de față, împreună cu fratele său mai mare, și tânărul prinț Carol în uniforma de cadeți a Hohenzollernilor.

Predarea solemnă a principatului, efectuată în ziua de 12 martie a anului următor, a fost urmată la 20 aprilie de abdicare, iar cuvintele de adâncă simțire transmise de principele Karl Anton prin actul de abdicare au trezit un puternic ecou până departe, dincolo de

granițele Prusiei, deoarece pentru prima oară, cu franchețe bărbătească și renunțând de bunăvoie la toate importantele drepturi moștenite, un mărinimos principe german acționa pentru materializarea ideii de unitate a Germaniei; căci iată ce se spune în acest document: „Trebuie ca țara mea să intre în legătură cu un mare stat, trebuia ca o mână puternică să preia frâiele domniei mele, dacă este ca fericirea poporului să devină aici o realitate. De mult mi-am dat seama de justetea acestui punct de vedere, pe care nu mi l-am format sub impresia trecătoare a unor zile furtunoase; am rămas credincios acestui fel de a privi lucrurile și în prezența multor emoționante dovezi de atașament ferm, de recunoaștere clară a situației și de iubire sinceră, care până în ultimele zile ale domniei mele mi-au parvenit de la mulți, și chiar – pot s-o spun cu mândrie – de la cei mai buni dintre compatrioții mei. La despărțirea de poporul meu, nu mă cuprinde nici cea mai vagă umbră de amărăciune; sunt mândru că mi-am făcut datoria câtă vreme m-am aflat la cârma statului meu, și că mi-o fac și prin gestul renunțării mele la domnie. Dacă este să se împlinească dorința cea mai fierbinte a inimii mele, dacă este să se ajungă acolo unde jinduiesc toți adevărații prieteni ai patriei, dacă este ca unitatea Germaniei să pășească din domeniul visurilor în cel al realității, atunci nici un sacrificiu nu poate fi prea mare; aceasta este cea mai mare ofrandă pe care o pot depune pe altarul patriei!”

Pentru prințul Carol, anul 1850 a fost de asemenea important, întrucât vara, la Oostende, el a avut prima întâlnire cu prințul Friedrich Wilhelm, viitorul împărat Friedrich, de care avea să-l lege apoi prietenia cea mai fidelă. Chiar dacă, la început, diferența de vârstă

se făcea simțită, Friedrich Wilhelm, care era mai tânăr decât cu opt ani, trebuie să fi resimțit încă de pe atunci simpatie față de mai tânărul său verișor.

Curând după aceea au început propriu-zis anii de instruire pentru prințul Carol și pentru mai tânărul său frate Anton. Cei doi s-au mutat, împreună cu educatorul lor, la Dresda, urbe pe care princiarul lor tată a ales-o pentru că, beneficiară a unei ambianțe sănătoase și a unei poziții frumoase, dădea multiple imbolduri și, datorită unui corp profesoral de ispravă, oferea mijloacele necesare pentru educație și învățătură. Pentru a fi ținuți departe de petrecerile de la o curte sau alta, cei doi tineri prinți au stat la Dresda ca baroni de Straßberg, dar mai târziu s-au înfiripat totuși relații mai strânse cu curtea saxonă și chiar cordiale legături de prietenie cu persoane de aceeași vârstă. Educatorul își îndeplinea cu rigurozitate sarcina și era foarte exigent cu învățăceii săi. De spiritul democratic al epocii era și el pătruns, căci le inculca prinților ideea că ei trebuie să-și dea multă silință pentru ca omenirea să le șteargă vina de a se fi născut prinți – precept al cărui miez prințul Carol a știut să-l ia în serios și pe care l-a înțeles după o matură chibzuală.

Șederea la Dresda a durat până în anul 1856 și a fost întreruptă doar de călătoriile de vacanță la părinții care, în 1852, se mutaseră la Düsseldorf, unde principele Karl Anton preluase comanda Diviziei 14, precum și de câteva excursii și vizite la bunicii care locuiau în castelul Bistritz din Boemia. Cu frații și surorile, aflați departe, prințul Carol întreținea corespondența cea mai activă, iar de sărbători avea mereu grijă să le pregătească surprize lor și părinților. Câtă

apropiere și câtă afecțiune domnea în familie reiese din faptul că, la un moment dat, prințesa Stephanie le-a propus fraților și surorii să nu-și mai facă unii altora cadouri de Crăciun și cu banii astfel economisiți să-i facă un dar deosebit de frumos iubitei lor mame, care era adesea suferindă.

După încheierea studiilor la Dresda, prințul Carol a dorit să susțină la Münster examenul de sublocotenent de dragoni, lucru la care el, ca membru al casei de Hohenzollern, nu era obligat. Principele Karl Anton, bucuros de conștiinciozitatea fiului său, a rugat comisia de examinare să nu se călăuzească după alte considerente, ci să-l trateze și să-l examineze pe prinț la fel ca pe oricare alt candidat. Patru zile a durat examenul, care pentru prinț nu a fost fără emoții și care i-a prilejuit multe momente de neliniște, deoarece nu se mai supusese niciodată la o asemenea probă. A trecut-o însă cu calificativul „bine“.

Aici s-a manifestat deja independența firii sale și, dublată de o anumită ambiție, dorința ca toate să și le datoreze lui însuși, și nu unor privilegii deținute prin naștere. Faptul de a se număra printre Hohenzollerni l-a umplut totdeauna de o mândrie pe deplin justificată, dar tocmai de aceea voia ca prin forțe proprii și ca urmare a bagajului său de cunoștințe și aptitudini să cucerească locul pe care alți principii îl consideră ca pe ceva ce li se cuvine pur și simplu. Aceasta ne explică multe din mentalitatea tânărului prinț, dar și din evoluția de mai târziu a principelui și regelui, care permanent și-a impus exigențele cele mai înalte și care, în simplitatea lui soldățească, a explicat în repetate rânduri: „Ceea ce poate să facă omul însuși nu se cade să lase a fi făcut de un altul.“

Ca răsplată pentru examenul luat și pentru precedenta perioadă de muncă încordată, principele Karl Anton și-a trimis fiul în Elveția și în nordul Italiei, unde, însoțit de preceptorul său, prințul a făcut lungi excursii montane și a cunoscut splendoarea Alpilor, farmecul lacurilor italiene și locuri precum Veneția, Milano și Genova, locuri ale artei și trecutei somptuo-zități italiene, păstrătoare de frumos și bogate în tradiții memorabile.

La 1 ianuarie 1857, prințul Carol a fost numit locotenent secund în suita regimentului de artilerie de gardă, armă pe care el și-a ales-o, socotind-o cea mai interesantă. Pentru început s-a oprit la cetatea Jülich, unde s-a familiarizat cu serviciul practic, învățând să mânuiască piesele de artilerie și trebăluind de zor cu peria de șters țeava tunului și cu pârghia de ridicare, astfel încât, la exercițiul demonstrativ cu tunul, s-a comportat excelent în fața tatălui său. La exercițiile de gimnastică și la călărie a făcut, de asemenea, o bună impresie, și încă de la Jülich s-a exersat în arta dificilă de a fi, ca prinț, centrul unei adunări mai mari și de a se achita cum se cuvine de acest rol. Intrând în armată, i-a fost repartizat ca îndrumător militar căpitanul von Hagens, un ofițer conștiincios și talentat; acesta, devotat sincer prințului, se convinsese de adevărul acelor cuvinte memorabile despre educația prinților pe care Goethe, după experiența trăită de el la curtea ducilor de Meiningen, le-a adresat cândva doamnei von Stein: „Pe preceptorii tinerilor prinți pe care-i cunosc îi compar cu niște oameni cărora li s-a dat în grijă cursul unui pârâu dintr-o vale și care vor doar să facă în așa fel încât totul să se desfășoare lin și pașnic în spațiul ce li s-a încre-